

մարդկութեան իսկ խորհրդանշանին՝ Այն ընդունելութիւնը զոր սրբազան քերթողութիւնը ըրած է իր ազօթ քննութեան վրայ, դարձէ այն հիացումէն զոր իր ժողովուրդը տուած է անոնց — Հաւատով հոստովանիմը 30է աւելի լեզուներու թարգմանուած է — մտքէս կ'անցնի Նամնուրին Յիսուսի գերբայքը, ոչ իբր համեմատական եղբայր աշխարհ քննութեան, այլ իբր նման հոգեվիճակի մը բղխումս կը խորհիմ թէ հրաշալի մատնանին անձանթ հեղինակը հաւանաբար մարդ մըն էր որուն սիրտը կարելի էր գուրսէն տեսնել, եթէ կը ներուի այս քաջատուութիւնը, Նոյնն է պարագան Շնորհալիին, որուն մեղի ձգած յաջող էջերուն մէջ ամենէն անձնական մեր գրագէտը կը գտնուի:

Բ, Համագային համեմատի մտքը. — Վերի հատուածէն այս անցքը դժուար չէ: Ոչ խառնութիւն, ոչ ընդարձակութիւն, ոչ նորութիւն, ոչ մեծութիւն թելագիր են ինծի երբ հարցը կը դնեմ համագային գիտնին վրայ: Խորունկ իրականութիւն է որ Շնորհալիին կը նուաճէ Նոյնիսկ այսօրուան ամենէն դժուարահան քննադատը: Երբ կը հարցնէք ինչո՞վ, պատասխան կուտայ այն հոգեվիճակը որուն մէջ կը մտնէ ամէն հայ ամէն դաւանանքէ — սկեպտիկ բողոքականէն մինչև անհաւատը — երբ շփումի կուգայ խաղաղականի երգերուն կամ գիշերային պաշտամունքի անորակելի անուշաթեմամբ մեղեդիներուն: Տեսնել բազմաութիւնների հատուածին երկբող բաժանման:

Արդարեւ ո՛ր այս ժողովուրդը ինքզինքը ամենէն լայն կերպով արտայայտուած գիտէ եթէ ոչ Առաւօտ Լուսնի մէջ, Ի քննի այսքանի մէջ, Նորամուտի մէջ, Այսօր Անհաւատի մէջ, Հանգստեան կարգի անհաւատ պէս գեղեցիկ յօրինումներուն մէջ, որոնք քրիստոնեայ խորքի եւ հայ քաղցրութեան, պարկեշտ երազի եւ ինքնաբաւ աշխատանքի մարդկորէն ամենէն աղուոր սեղանի մարդկային բարոյականի անմահ սեղբուները կը բխեցնեցնեն: Մեր պապերը՝ ասոնք ոչ միայն երգեր, այլև ապրեր են: Պէտք չկայ կասկածի տակ դնել այս բոլորին տարողութիւնը քանի որ գինն ենք այդ ամէնուն որ կ'ապրինք, Հարճարի մը համագայնացումը չեմ կարծիր աւելի լայն արդարացում մը հարկադրէ փնտրել այս ամենէն դուրս:

Վ Ե Բ Ջ

Թ. ՕՇԱԿԱՆ

ԼԵՂՈՒՆԳԻՏԵԿԱՆ

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԱՁԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ,
ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՎՐԱՅՊ՝

Ներշնչի մարդը պատմութեան մէջ՝ որ 153 էջից բաղկացած մի հատոր է, կայ ընդամենը 16 յունարէն բառ, որոնք են բարբառոս, զառպիղ, եկեղեցի, եպիսկոպոս, կարողիկոս, կարողիկէ, կանթեղ, հեքանոս, մարտիրոս, մեհենայ, պոռնիկ, սաղմոս, պիկկիսոս, փոս, էրխսոնեայ, բառեպիսկոպոս: Մինչդեռ պարսկերէն բառերի թիւը հարիւրաւոր է. օրինակ պատահաբար բացուած մի երեսում (էջ 46) գտնուած եմ 21 պարսկական փոխառութիւն (պպաս, անպաս, շինել, բազաւաւ, աւթարե, օրեմ, վկայ, համարել, աւաւ, աւթասիլ, յոյժ, դանին, ամնջել, դիմել, հրաման, մոգ, մոգպես, զանդիկ, կեոս, յաւել, օանկաստան) և դեռ Ներշնչն այն հեղինակներից մէկն է, որ ոտերիմ թշնամի է պարսից և սրբերկամ յոյներին: Հիւրէմանը կարծում է թէ Ե. Դարբի գերջում հայերէնի յունական փոխառութիւնների թիւը 50-ից շատ աւելի չէր: Այսպէս էլ յիշեալ 776 բառերից միայն 184 հատն է որ գործածական է հայերէն գրական լեզուի մէջ, այսինքն աւելի պակաս քան քառորդը: Այս բառերը նշանակել ենք մեր ցանկի մէջ ստորագծւած: Աւելացնենք նաև այն հանգամանքը որ յիշեալ 184 բառերի մի մասը գործածական է արդի գրականի մէջ, ոչ որպէս շարունակութիւն ինչ հայերէնի գործածութեան, այլ իբր ուսումնականների ձեռքով վերականգնացած ձևեր՝ միմիայն այն պատճառով որ Նոյն բառերը գործածական են արդի եւրոպական լեզուների եւ կամ տառերէնի մէջ: Այսպէս են երեք, ովկիանոս, զոդիակոս, զեփիւս, սիբիլոս, տարաբոս, փեսան, ամաքեմայ, անսիբիւսոս, հերեսիկոս, մարտիրոս, որդողոս, սիւննոդոս, աբբա, սամոս, միլամադ, դիլիփի, կոկորդիլոս:

(*) Շարահանութիւն՝ մեծամեծ ներկանի Գեօմուրիսն Հայ Լեզուի գործէ (ԺԲ, Խ ԺԴ, Գլուխ):

նստեհու, պողիպող, սաղամանդու, սպունգ, փոկ, անիսոն, զափնի, եքենու, լիմոն, կեռաս, կիտրոն, հալուէ, մանրագոր, պրաս, կանոն, հոնետ, պուէս, սիսլու, բարս, բոնիկոն, վրծին, երգենոն, բարոն, կիքառ, մեղեղի կայլն կայլն:

Եթէ այս բառերը եւրոպական լեզուների կամ թուրքերենի մէջ գործածական չլինէին, վստահ կարող ենք սասել որ հայերէնի մէջ էլ պիտի չկենդանանային:

Դալով մեր զուտ ժողովրդական լեզուին, այստեղ զանազան բարբառներում գործածական յունական փոխառութեանց թիւը 51 է միայն, որոնցից ոմանք (հարցանիշները) նոր գրական ճամբով են, իսկ մի քանիսն էլ թուրքերենի մէջ գտնուելու պատճառաւ (ստորագծեալները):

Նկեղցի, «կերոն ննիս, կոնդակ, մարսիսու, մեռոն, պրոսպուս, քիսոնեայ, օթի, ալեպիսկոպոս, եպիսկոպոս, կաբուղիկոս, պապ, պաքիարտ, մամ, պոռ-

նիկ, ռիտի, լիտի, խառն Պլ, մոլոս ննիս, ուիզ Ջթ, սեպտիկոն Երզ, կեմ, կաղապար Թ, կանոն, հիփոսթեկ, Պաղամառ Պլ, «մելան Պլ, սաղմոս, «սեռակ, «սոմար, լըյի ննիս, «բարոն, բաղամիք, մասուռ, դեմքակ Երե, սաւան, փիլոն, բեմոն Երե, պոսիտիս ննիս, ռիֆթը, քառի, խալիկն հր, կաղաք Տը, «պոն, լիսը, մազաֆէ ննիս, մարգարիս, կաղանդ, կիրակի, «բոպէ Երե, փոս:

Այստեղ հենց երեւում է յոյն և պարսիկ փոխառութիւնների տարբերութիւնը. պարսկերէնները իբրեւ հայ լեզուի օրգանական մաս կազմող, ժողովրդական խաւերի մէջ մտած բառեր, իսկ փունարէնները ամենամեծ մասամբ անտոյժոր և անգործածական: Թալորդ աղիւսակի մէջ կարելի է տեսնել յունարէն, պարսկերէն, ինչպէս և ասորերէն բառերի գործածականութեան համատարածութիւնը հին մատենագրութեան, արդի գրական հայերէնի և բարբառների մէջ:

պրս.	ասոր.	յն.
751	177	775
582 (77%)	96 (54%)	184 (24%)
328 (43%)	56 (32%)	51 (7%)

Փոխառութեանց ընդհ. զուամբը

Որքանիք՝ գործածական է արդի լեզուում

Որքանիք գործածական է բարբառներում

Այս համեմատութիւնից պարզ երեւում է որ յունարէն բառերը քանակով թէև ամենաշատն են, բայց օրակով ամենափայտն են:

Յունական փոխառութիւններից անբաժան պէտք է լինել նաև այն բառերը, որ փոխ է առել հայերէնը լատիներէնից, որովհետև, ինչպէս Ժ. զլիսում բացատրեցինք, այդ բառերը փոխ են առնուած ո՛չ թէ ուղղակի լատիներէնից, այլ յունարէնի միջոցով, ըստ որում ներկայացնում են ճիշտ այն ձևերը, որ կրել են լատիներէն բառերը յունարէնի մէջ: Այս բառերը 98 հատ են և կարելի է դասակարգել հետեւեալ ձևով.

1. Բնութեան և նրա զօրութեանց մասին. — Ապոլիսիկիոն:

2. Կրօնական բառեր. — Ապոկրիսիար, սեյես:

3. Մարդ և մարմնի մասեր. — Չկան:

4. Հիւանդութիւններ և նմաններ. — Չկան:

5. Կենդանիներ. — Սփիւնգ:

6. Ընտանիք և ընկերութիւն. — Չկան:

7. Երկրագործական. — Վիզն:

8. Խաղաղարժութիւն և զինատնտեսութիւն. — Չկան:

9. Գիտութիւն և արուեստ. — Նոսար, ալեսար:

10. Գոյներ. — Չկան:

11. Վաճառականութիւն և դրամական գործարք. — Չկան:

12. Շինութիւն և շէնքի մասեր. — Կանկեղան, կեղար, կիսեռոն, կրկես, օսբեռնի:

13. Հագուստ և զարդ. — Կնգուղ, կոպաղ, մանդիլ, ուրար, սուղար:

14. Ուտելիք և ըմպելիք. — Պան, սիդիզն:

15. Առուին տնտեսութիւն. — Կանքեղ, սիզ, փուռն:

16. Թիւ, չափ, կշիռ և դրամ. — Աս, ասարիոն, կենդիար, մեղիարիս, ունկի, պեռպեռաս, սիմես, դեմար:

17. Մետաղներ, հանքային նիւթեր, խէժ և նմաններ. — Չկան:

18. Ճամբի վերաբերեալ. — Չկան:

19. Ժամանակ և տոմար. — Յուլվար, փերուարիոս, մարս, ապրիլ, մայիս, յու-

ճիւղ, յուլիս, ծղուստս, սեպտեմբեր, հոկտեմբեր, նոյեմբեր, դեկտեմբեր, ընդիկսիսն, կադանդ, կադանդիկսն, բեսփիսսն, իդոս :

20. Երկիր եւ պետութիւն. — 1) Երկրի մասեր — փորոն:

բ) Պետական կազմ եւ պաշտօնէրէին — բիկար, եհպիրաւաճոճէս, դեմեպրիկոս, եսկոպօթիւայ, եհակեփօրոս, ղուհս, ղուկեմարիոս, դիկեսաճոր, կանդիեմս, էասապան, կեմդիդիոն, կիււոճ, կոմեմասրիւս, կիււասպաճաճ, կուրաճ, մամիկլէս, մամեւթար, մովրիխիմոս, ռպսթար, պասրիկ, պոխմիկոււ, պոտոմեթօրայ, արեւոճ, պոտօսիմոս, պրոպոսիոս, սեկուդիկոււ, սեւդեմդիար, սեմեաճոր, Կեկեպօս, Կսրաճ, Կարիբ, վեթեթօրայ, ռուրիկմար, ճրիբուն, թգոսա, պոտօթ, տպոսալիւս :

4) Վարչական գործարք եւ դիտանական
գրութիւններ — վուլ, նակր, գոնդիարիոն,
լիզազոն:

բ) Հարկեր — կապիտոն, կենսոն:

Ե) Պատերազմ — սիգնոն, օխւոն, լա-
բարոն, լեզեոն :

2) Զեկեր — բեկղ, պղնձեաց:

21. Մովորական կեանքի քառեր. —
Միկարեան:

Հայերէնը յունարէնից փոխ է առել նաեւ բազմաթիւ յատուկ անունները Մենք արագէն փռանանք որ հայ աղնուականութիւնը, թաղաւորները, իշխանները, իւ նախարարները սիրում էին գործածել զանազան ա. նուններ: Երբ քրիստոնէութիւնը հաստատուեց հայոց մէջ, ինչպէս ուրիշ քրիստոնէայ ազգերի նոյնպէս ու հայոց մէջ սովորութիւն դարձաւ զենի աստուածաշնչական անուններ, երբայական և յունական Ազգին հայոցն աշտոյի յունական անուններէ թիւը գետնէն աւելցաւ: Արդար լինելու համար օտակայն՝ աւելցանք իսկոյն թէ մեզ յայտնի չեն հին հայոց հասարակ ժողովրդական անունները: Մեզ աւանդուած են միայն աղնուականներէ ու կրօնաւորներէ անունները. առաջինները սովորաբար իրանական և հազիւ երբեմն յունական, իսկ կրօնաւորները՝ երբայական և յունական, և հազիւ ժրբեմն իրանական: Անտարակուսելի է սակայն՝ որ հին ժամանակ ժողովրդական անունները բնիկ հայիկանա ենին միծաւ առաջինը կրօնի և մեզ անայտ, իսկ յետոյ կամայ կամայ յունացան: Ե

Մարտիական անունները մասին խոսելը պահելով՝ յաջորդ գլխին՝ մենք աշտանդ ապիս ենք այն յունական յասուկ անունները ցանկը, որոնք գործածվելիս են նա ղև հայոց մէջ:

Ազգաբանգիւոս, Ազապէս, Արեանգիմէս,
Աղբիանոս, Բասիլ, Բասուս, Գրիգոր, Նւղալ,
Նւրադիոս, Նւսեբիոս, Կիւակոս, Ազադար,
Ղւնուզ, Մեղիսէ, Պետրոս, Փաւստոս, Թեռ-
դորոս, Քրիստափոր, Սեկունդոս, Քեռոզ,
Ջենոբ, Կոմիտաս, Կոստանդին, Սեփեանոս,
Ազադար, Ազապի, Ազնէս, Ազրիպալա, Ազ-
րիանոս, Աթանաս, Աթնադորոս,⁶ Ալեքս,
Ալեքսանդոս, Ակիլիքն, Աղեմաճոզ, Ամ-
բրոսիոս, Անաստաս, Անդրեաս, Անդրոնի-
կոս, Անթիմոս, Անիսիոս, Անտոն, Անտիփոս,
Արեւելայոս, Բաբելաս, Բազոս, Բարսեղ,
Բարթոն, Գեմես, Դիոսկորոս, Եպիփան,
Երման, Երմոնէ, Եւգինէ, Եւդոկիմ, Եւ-
պրաֆաիա, Եւստափոս, Եպիմէ, Էլպիս,
Թադէոս, Թեոդոս, Թեոփիլոս, Թեոփիլոսոս,
Թեոփիլոսէ, Թեոփոնոս, Իգնատիոս, Կասարի-
նէ, Կիպրիանոս, Կիւրեղ, Կղմէս, Կղմէս,
Հեղինէ, Դուկաս, Դուկիլիպոս, Մասթոս,
Մարկոս, Մարտիրոս, Մերկելիոս, Մինաս,
Միլոնոն, Յուլիանէ, Յուսիանէ, Նիկեփոր,
Նիկիզայոս,⁷ Ողոմպիադա, Պանդալեոն,
Պիւսոս, Պողիկարպոս, Պողիկոսոս, Պօղոս,
Ռամելա, Ռեթէոս, Ռոմանոս, Սեկունդոս,
Սեղբեստոս, Սոսթենէս, Սուրբաս, Սուփա,
Մարպիոն, Վասիլ, Տիմոթէոս, Փիլիպպոս,
Փիլոն, Օգոսթինոս:

Թե՛ւ երբ են գործածուած այս յատուկ անունները և ինչքան սովորական են եղել մեր մէջ, դա պիտի երևայ ժեր կազմած ընդարձակ Հայ Անշնանանց Բաղադրելից և որ առաջին անտիպ է:

Յուշարէն և Պարսկերէն յատուկ և հաւ
աքառակ անուանեցը այն տարբերութիւնն զա
նին իրարից, որ մինչդեռ յուշարէն հաստ
բակ անուանեցը ժողովրդական ընթացիկ
լեզուի մէջ միշտ էլ եղել են անսովոր ա
նհարազատ եւ այսօր էլ մեծ մասամբ
ընջուել անհետացել են, իսկ պարսկերէն
հասարակ անուանեցը մեծ մասամբ հառ
առաժողով են, ընդհակառակը յատուկ ա
նուանեցից պարսկական ձեւերն են որ ժո
ղովրդական լեզուի մէջ բուն չեն դրել և
յուշարէն ձեւերն են որ մինչ և այսօր առատ
րէն գործածական են:

Նախորդ գլուխներում մենք այնպես եղբայրական բառապաշարը առաջնորդ բանեղով գուրա բերել այն կամ այն շրջանի քաղաքակրթության կամ կուլտուրական ազդեցության պատկերը: Յուշաբեր էի կամար աւելորդ ենք գտնում այդ և անհուգ գէպքում էլ արդիւնքը անհնշա, որովհետեւ յունարէն բառերը ըստ մեծի մասին գրգիջ գիրք անցած և ժողովրդի մէջ իսպառ չմտած ձեւեր են: Բացասութիւն են կազմում միայն մի խումբ կրօնական բառեր, որոնք քրիստոնէական կրօնի հետ մտել են հայոց մէջ և ազգացուցանում են այն աշխարհային իրողութիւնը, որ հայ եկեղեցին սկզբում յոյն (կեսարիոյ) եկեղեցու թեմակրթական տակ էր: Երկրորդ պէտք է յիշել տոմարը, որ լատինականից անցել է մեզ և փոխարինել հին հայոց տոմարը: Զուտ կուլտուրական բառերից կարող ենք յիշել երկու բառ՝ բաղանիք և քաթան, որոնց արմէքը յայտնի է:

ԺԳ. Գ Լ Ո Ւ Ն

ԵՐԲԱՅԱԿԱՆ ԱՋԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԵՐԵՆԻ ՎՐԱՅ

Հայերը և երբայեցիք ուրիշ յարաբերութիւն չեն ունեցել իրար հետ, եթէ ոչ իբր տիրող և նուաճեալ Ասալին անգամ Տիգրան Մեծ երբ նուաճեց Պաղեստինը, բաղմանադար հրեայ գերիներ բերաւ ընտելեցրեց Հայաստանի զանազան քաղաքներում: Նրանք շատ անգիրտ ապրում էին Հայաստանում, անում ու բազմանում երկրի բոլոր մեծ քաղաքներում, ուր թուով նոյն իսկ գերազանցում էին հայերից: Այսպէս ըստ Բաղանիքի Դ. 55, Արշակի գերութեան ժամանակ, երբ Պարսիկները արշաւեցին Հայաստան և բաղմանադար գերիներ Պարսկաստան քիչցին, Արաշազան գետի էին վերցրել 9000 տուն հրեայ և 40 տուն հայ, Երուսաղեմաք 30000 տուն հրեայ և 20000 տուն հայ, Զաքեհաւանից 8000 տուն հրեայ և 5000 տուն հայ, Զաքիլաթից 14000 տուն հրեայ և 10000 տուն

հայ, Վանից 18000 տուն հրեայ և 3000 տուն հայ, Նախիջևանից 16000 տուն հրեայ և 2000 տուն հայ, որով յիշեալ վեց քաղաքներից վերցրած գերիների թիւը լինում է 95000 տուն հրեայ և 42000 տուն հայ, կամ տունը 5 չունչ հաշուելով՝ 475000 չունչ հրեայ և միայն 210000 չունչ հայ:

Գէտք է կարծել սակայն, որ հրեաները այս թուական առաւելութիւնը հայերի համեմատութեամբ, աւելի քան կրկինը, միայն քաղաքներում էր, որոնց մէջ հաստատուած էին նրանք առևտրական նպատակներով: Գիւղերի ստուար բնակչութիւնը հայ էր:

Ընդհանրապէս դիտենք որ հրեաները ուր որ հաստատուել են շատով կորցրել են իրենց լեզուն և ընդունել տեղական լեզուն: Այսպէս պիտի լինէր նաև Հայաստանում:

Բայց նոյն իսկ այն դէպքում, երբ հրեաները կորցրած լինէին իրենց լեզուն, դարձաւ նրանք չէին կարող Հայաստանում խօսած լինել երբայեցիներէն, որովհետեւ պատմութիւնից դիտենք որ հրեաները Բաբելոնում գերութեան ժամանակ կորցրին երբայեցիները և որ վերադարձան Երուսաղէմ, արդէն արամախօս էին: Ուրեմն Տիգրանի բերած գերիներն էլ խօսելիս պիտի լինէին արամերէն, որ նոյն է թէ ասորերէն: Ասորերէնը արդէն Հայաստանում խօսուած լեզու էր, Հրեաները, նոյն իսկ եթէ իրենց կրօնական հաստատութեանց մէջ պահած լինէին երբայեցիները, պիտի չկարաւ զանայն դրանով որ և է ազդեցութիւնը գործած լինել հայերէնի վրայ: Այսպէսով երբայեցիներն ազդակի ազդեցութիւնը հայերէնի վրայ՝ ամբողջապէս վերանում է:

Բայց Երբայեցիք, ինչքան էլ փոքրիկ ու անշուն մի ժողովուրդ, որ քաղաքական ոչ մի մեծութիւն չկազմեցին և որն է ազդեցութիւն չունեցան ուրիշ ժողովուրդների վրայ, այնու ամենայնիս զրակաւ տեղեկութեան տեսակէտով շատ մեծ ազդեցութիւն ունեցան աշխարհի մեծագոյն մասի վրայ: Հին հասկարանի իբրեւ օրբազան մատեան ընդունուելով նախ քրիստոնէութեան, ապա և մանիքականութեան մէջ, բաղմաթիւ երբայեցիներ բառեր նրա միջոցով մուտք գործեցին բոլոր քրիստոնէոյ մասամբ նաև մանիքական ազգերի լեզու:

Ներքի մէջ: Ամէ՛ն բառը կամաշխարհային մի
բառ է: Դրեթէ նորնպէս է նաև զենեմ, ու
րից էևացել է մինչև անդամ ֆրանսերէն
ժեն (նեղութիւն), ժենե (նեղել), որ ժենե
(նեղութիւն):

Հայերէնի մէջ Ս. Դրքի և երրայական
գրականութեան միջոցով մտած բառերի
ընդհանուր գումարը 125 է: Տալիս ենք
այստեղ այդ բառերի այբուբենական ցու-
ցակը:

աբբանա
ազաւ
ալեղութիւն
ակեան
անաստատ
ամբ
ասիդ
աւարով աստիպանան
ափսիով
բակեղեր
բաւալ
բելիար
բէթ
բոսոր
գեղդուր
գեղդեղ
գունի
ելովա
եմակ
եփաւ
էլի էլի
բաբաւ
բեթափ
իսեմով
կաղեսիմ
կորբան
մազարով
մաման
յան
յաբելի
նեաւ
նիւան
ուբայութիւն
ռաբբի
ռափայ
աաբել
սազերով
սիւան
սուարիմ
փեղմանի
ֆերիմ
ֆովար

ագանով
ագոն
ադի
անիակ
ամեն
անբանի
ասոր
արգոթ
ափսխանով
բամա
բեղել
բեմով
բթուլ
բորկանիմ
գեն
գերում
գաբիթ
եղամ
երդար
գիւ
բալլիթ
բաւ
բելե
իւիպրան
կաղես
կուամթ
ման ամանայ
մեմեմով
յաբուլ
նազալի
նեթաւ
նվանայ
ռիւլիթ
ռաբբուլ
սաբաւով
սաղա
գազան
տոկով
վայմաբով
ֆակով
ֆեփաւ
ֆովարիմ

ագագանով
աղաղայիլ
ալեղամայ
ամաստակով
ամոն
ապփով
աւարով «մաւար»
արիով
բողին
բաւալ «փալալ»
բեղել
բեղդեղ
բոյոս
բուլ
գենեմ
գեթաղին
գաբում
եղմանի
երգալ
էլ, էլինիմ
բամուլ
բեման
բաւե
կազամագեղով
կեփալ
ղաւ «խնկի ծառ»
մանայ
միսթաղ
յեթե
նեկաթ
նեկաւ
ովիալ
սեղ
ռափիմ
սաբամ
սաղեմով
սեթեթիմ
սաթել
փաւագուն
ֆապել
ֆոսին